

DOMINGU IV PÁSKUA – TINAN A

(Domingo do Bom Pastor)

Tema

Domingu dahaat Páskua nian mak “Domingu Bibi-Atan Di’ak nian”, basá tinan-tinan iha domingu ne’e, liturjia propoin parte ida husi kapitulu 10 Evanjellu nu’udar João haktuir, iha-ne’ebé nia apresenta Jezús nu’udar “Bibi-Atan Di’ak”. Ne’e mak tema sentráal ne’ebé Maromak nia Liafuan propoin ba ita-nia reflesaun.

Evanjellu apresenta Kristu nu’udar “Bibi-Atan”, ho misaun atu hasai Maromak nia bibi sira husi moris-atan nia ukun no lori ba du’ut matak ne’ebé haraik moris nakonu (kontráriu ba bibi-atan falsu sira, ho objetivu atu aproveita de’it bibi sira ba sira-nia di’ak). Jezús kumpre misaun ne’e ho domin, iha respeitu absolutu ba bibi ida-idak nia identidade, individualidade no liberdade.

Leitur daruak mós apresenta mai ita Kristu nu’udar “Bibi-Atan” ne’ebé bali no lori bibi sira. Katekista ne’ebé hakerek testu ne’e insiste, liuliu katak, fiar-na’in sira tenke tuir “Bibi-Atan” ne’e. Iha kontestu leitura ohin nian, tuir “Bibi-Atan” katak hatán ba injustisa ho domin, ba aat ho di’ak.

Leitura dahuluk trasa dalan ne’ebé Kristu Bibi-Atan, husik atu ema sira tuir; presiza konverte an (katak husik eskema sira moris-atan nian), sai sarani (adere ba Jezús no tuir Nia) no simu Espíritu Santu (simu Maromak nia moris no husik Nia hafoun no nakfilak ita-nia moris).

LEITURA I – Apóst.2,14a.36-41

Ita kontinua iha ambiente hanesan domingu kotuk nian: iha Jerusalém, iha dadeer loron Pentekostes nian. Pedro mak portavós comunidade nian, comunidade ne’ebé simu naroman Espíritu nian, sai konxiente katak tenke fó sasin kona-ba Jezús, kona-ba Ninia moris, mate no moris-hi’as. Iha makhorik Jerusalém no ema husi rai li’ur nia oin – husi comunidade judaika “Diaspora” nian – halibur ba festa judaika “Savu’ot” nian (Pentekostes –festa ne’ebé celebra aliansa Sinai nian no prezente Lei nian), comunidade sarani apresenta kerigma kona-ba Jezús no haklaken ninia fiar.

Diskursu ne’e mak konstrusaun ida autór Apóstolu sira nia Hahalok nian no la’ós testu ida haktuir loloos liafuan hotu Pedro ko’alia iha loron ne’e; maibé, ita hatene katak ida-ne’e mak dixípulu dahuluk sira-nia sasin iha Kreda nia inísiu.

MENSAJEN

Katekeze ohin nian hatudu atitude loos atu simu proposta salvasaun Maromak nian, haraik ba ema sira liuhusi Jezús nia dixípulu sira.

Mane no fetu sira ne’ebé, iha loron Pentekostes, rona Pedro nia diskursu reprezenta comunidade Maromak nia Povu antigu, nu’udar destinatáriu dahuluk kerigma ne’ebé comunidade sarani primitiva simu bolun atu propoin.

Pedro, konvida comunidade Maromak nia Povu antigu atu rekoñese katak sira hewai “Na’i” (“kyrios” – naran gregu ne’ebé tradús “Adonai” ebraiku – naran ne’ebé judeu sira fó ba Jahwéh”), “Mesias” ne’ebé mai konkretiza promessa salvasaun no libertasaun husi Jahwéh no hasai konsekuénsia salan nian. Iha interpelasaun ne’e nia oin, ouvinte sira sente sira nia fuan “sona borus” (verbu “katanyssô”- fuan todan, fekit, hanesan remorsu tanba kontra justisa).

Atitude ne'e mak lori ba arrendimentu no ain-hakat dahuluk ba mudansa moris nian, "metanoia".

Sá loos mak rezultadu "remorsu" nian? Uluknanai, Pedro nia interlokutór sira hatudu atitude disponibilidade totál hodi dehan: "saida mak ami tenke halo, maun-alin sira?" Ne'e mak atitude husi ema ne'ebé rekoñese lialoos akuzasaun sira ne'ebé soe ba sira, husi ema sira ne'ebé admite salan no limitasaun sira no husi ema ne'ebé iha dispozisaun atu tetu fali moris, korrije eskema sala sira ne'ebé to'o loron ne'ebá orienta sira-nia moris.

Pedro, iha Jezús no comunidade sarani nia naran, define dalan katak adezaun Jezús nian ne'ebé propoin ba fiar-na'in ida-idak: konverte an, sai sarani, simu Espíritu Santu.

"Konversaun" ("metanoia") signifika mudansa radikál neon nian, hahalok nian, valór nian, atu fiar-na'in nia fuan fila hikak ba Maromak. Iha kontestu neo-testamentáriu, ho modu espesífiku, "konversaun" mak hakribi egoísmu no autosufisiénsia, no aseita proposta salvasaun nian Jezús lori mai. Ne'e implika simu Jezús nu'udar makso'ik no tuir Nia, iha dalan domin nian, entrega nian, don moris nian.

Adezaun ba Jezús tenke hatudu ho jestu ida: "simu batizmu". "Husu batizmu" katak rekoñese Jezús nia proposta salvasaun no vida foun, hili vida foun ne'ebé Jezús propoin no inkorpora an iha comunidade ema sira ne'ebé tuir Jezús.

Simu batizmu signifika simu Espíritu Santu: hodi hili Kristu, fiar-na'in simu iha nia fuan Maromak nia moris no kbiit ba ninia ezisténsia tomak mak dinamizmu Maromak nian ne'ebé, kontinua kria foun ema.

LEITURA II – 1 Pedro 2,20b-25

Ita kontinua ho Surat Dahuluk Pedro nian hanesan domingu rua liubá.

Autór surat nian koñese didi'ak situasaun frakeza comunidade sira Ázia Menór nian (Bitínia, Ponto, Galácia, Ázia no Capadócia – kf. 1 Pe 1,1). Nia hatene mós katak iha futuru ne'ebé la dook, ambiente sei la sai favoravel ba sarani sira. Nia fó hanoin ba destinatáriu surat nian, ezemplu Kristu nian, ne'ebé terus no mate, molok to'o ba resurreisaun. Ne'e mak konvite ida ba esperansa: maski tenke suporta sofrimentu oioin, fiar-na'in sira nia destinu mak sei simu glória ho Kristu; tanba ne'e, sira tenke moris ho ksolok no barani sira-nia kompromisu batizmal.

Testu ne'ebé ohin propoin mai ita integra períkopa ida iha-ne'ebé autór apresenta konsellu prátiiku lubuk ida kona-ba konduta ne'ebé sarani sira tenke asume iha situasaun oioin moris nian (kf. 1 Pe 2,11-5,11). Ho modu espesífiku, ita-nia testu reflete kona-ba devér atan sira-nian (kf. 1 Pe 2,18) hasoru sira-nia na'in/patraun.

MENSAJEN

Iha sentru katekeze ne'ebé ohin autór Surat Dahuluk Pedro nian propoin mai ita, mak ezemplu Kristu nian: Nia terus (vers. 21) maski la halo aat ida (vers. 22); nia inimigu sira trata aat Nia, maibé Nia la hatán ho agresaun no vingansa (vers. 23); hodi Ninia saran An, Nia halakon salan ne'ebé hadook ema sira husi Maromak no husi maluk sira (vers. 24); tanba ne'e Nia mak Bibi-Atan ne'ebé lori no bali fiar-na'in sira (vers. 25).

Testu nakonu ho referénsia Testamentu Tuan nian. Atu hatudu Kristu nia atitude, autór uza liafuan husi knananuk dahaat "Atan Jahwéh" nian (kf. Is 53,4-9.12) – "atan terus-na'in" ne'ebé la halo salan ida no la bosok (vers. 22; kf. Is 53,9), ne'ebé tahan ho pasiénsia injustisa hotu no husi ninia saran an lori moris ba ninia Povu. Atan ne'e mak Jezús.

Husi sorin seluk, autór uza ilas "bibí-atan" nian iha Ez 34. Profeta Ezequiel ko'alia kona-ba Maromak nu'udar "bibí-atan di'ak", ne'ebé tau matan ba ninia bibi sira ne'ebé fraku, moras,

lakon dalan. Hodi liga tema “bibí-atan” nian ho Kristu nia terus, autór sujere katak husi Kristu nia terus mak mai salvasaun ba Maromak nia bibi-luhan.

Husi Kristu nia ezemplu, mak autór surat ne’e nian hasai konsekuénsia ba sarani sira nia moris: hanesan Kristu, fiar-na’in sira simu bolun atu hatán ba ema nia ofensa no injustisa sira ho laran-di’ak no laran-maus. Ne’e mak “grasa ida iha Maromak nia matan” (vers. 20b) – katak atitude ida monu ba Maromak nia laran no grasa ida Maromak nian. Autór surat nian dirije ho modu esplísitu ba atan sira, fó konsellu ba sira atu suporta ho pasiénsia provaun sira ne’ebé sira-nia na’in halo ba sira. La’ós de’it ba sira, maibé ba sarani hotu... Sarani sira tenke rejenta ho modu absolutu rekursu hotu ba violénsia. Iha atitude laran-diak no laran-maus nian mak Maromak sei hatudu ninia grasa.

EVANJELLU – Jo 10,1-10

Kapítulu 10 Evanjellu dahaat nian dedika ba katekeze “Bibi-Atan Di’ak” nian. Autór uza ilas ne’e atu propoin katekeze kona-ba Jezús nia misaun: “Mesias” nia obra konsiste iha lori ema sira ba du’ut matak no bee-matan moos iha ne’ebé suli mai moris nakonu.

Ilas “Bibi-Atan Di’ak” ne’ebé autór Evanjellu dahaat uza, foti husi Testamentu Tuan. Diskursu simbóliku ne’e foti husi Ez 34 (xave atu komprende metáfora “bibí-atan” no “bibí-luhan” nian). Ko’alia ba ema sira iha ezíliu Babilónia nian, Ezequiel haree katak líder sira Israel nian mak “bibí-atan” aat, ne’ebé lori Povu iha dalan mate no desgrasa nian; maibé – Maromak rasik mak oras-ne’e sei lori nia Povu; Nia sei tau iha Povu nia oin “Bibi-Atan Di’ak” ida (“Mesias”), ne’ebé sei hasai Povu husi moris-atan no lori nia ba moris nakonu.

Katekeze Evanjellu dahaat nian hakarak hateten katak Maromak nia promesa kona-ba Bibi-Atan Di’ak ne’e hetan realizasaun ho Jezús.

MENSAJEN

Ita tenke komprende testu ne’ebé ohin propoin mai ita iha kontestu denúnsia Jezús nian hasoru dirijente espíritual judeu sira nia atuasau/hahalok. Iha epizódriu matan-delek husi moris kedas (kf. Jo 9), ita haree momoos katak dirijente sira lakohi simu naroman no la husik mós atu Povu hili liberdade ne’ebé Jezús oferese. Nune’e, atu taka epizódriu ne’e, Jezús aviza dirijente sira katak Nia mai atu tesi lia ba sira (“kríma”) tanba sira-nia jestaun ladi’ak nu’udar Maromak nia Povu nia líder sira (kf. Jo 9,39-41 – versíkulu sira molok ita-nia testu ohin nian): líder sira la hili de’it atu kontinua moris iha nakukun autosufisiénsia nian, maibé mós impede Povu ne’ebé entrega ba sira atu deskobre naroman libertasaun nian ne’ebé Jezús hakarak oferese.

Testu Evanjellu ohin nian, fahe ba parte rua, eh aikanoik rua.

Iha aikanoik dahuluk (kf. Jo 10,1-6), Jezús apresenta nia an nu’udar “Bibi-Atan”, ho hahalok kontráriu ba dirijente judeu sira ne’ebé gaba-an ho direitu atu hein “bibí-luhan” maibé la’ós “bibí-atan”.

Jezu ko’alia ba loos mai loos: dirijente judeu sira mak na’ok-teen no bandidu sira (kf. Jo 10,1), ne’ebé uza sira-nia prerrogativa/knaar atu esplora Povu (na’ok-teen) no uza violénsia atu mantein bibi sira iha sira-nia okos nu’udar atan (bandidu sira). Sira hakbesik ba Maromak nia Povu ho forma abuziva no ilejítima, tanba Maromak la entrega ba sira misaun ne’e (“la tama husi odamatan”): sira hadau de’it. Sira-nia objetivu la’ós “bibí sira” nia di’ak, maibé interesse rasik.

Iha kontráriu, Jezús mak “Bibi-Atan” ne’ebé tama husi odamatan: Nia simu mandatu ida husi Maromak no ninia misaun Aman rasik mak entrega ba Nia. Iha Ezequiel, “bibí-atan” mak uluknanai, Maromak rasik (kf. Ez 34,11-12.15) no “Mesias” husi David nia uma-kain, ne’ebé

Maromak sei haruka mai (kf. Ez 34,23). Hodi apresenta An nu'udar Ida-ne'ebé "tama husi odamatan", ho autoridade lejítima, Jezús deklara ho modu implísitu katak, Nia mak "Mesias" Maromak haruka atu lori nia Povu no gia sira ba moris nakonu. Nia tama iha "bibí sira" nia luhan atu tau matan ba sira, la'ós atu esplora sira. Ninia misaun mak liberta sira husi nakukun ne'ebé dirijente sira lori ba sira no bali sira atu bá hasoru naroman libertasaun nian (kf. Jo 10,2).

Oinsá mak Jezús hala'o Ninia misaun "bibí-atan" nian? Uluknanai, hodi bolu "bibí sira". "Nia bolu sira ho naran", basá nia koñese sira ida-idak no hakarak iha relasaun pesoál domin nian, proximidade nian, komuñau nian ho ida-idak: ba Jezús, laiha "massa"/ema lubun-boot, maibé ema konkretu, ho ninia identidade rasik, ho ninia rikusoin, ho ninia dignidade.

Nia la obriga ema ida atu hatán ba Nia; maibé ba sira ne'ebé hatán ba Ninia bolun, sira halo parte ba ninia "luhan". Ba sira ne'e, Jezús lori sira "ba li'ur" (vers. 3): Jezús la mai atu hela iha instalasaun judaika antiga, ne'ebé hamosu opresaun no moris-atan; maibé Nia mai kria comunidade umana foun – comunidade foun Maromak nia Povu nian.

Hafoin, "bibí-atan" la'o "iha bibí sira nia oin" no sira tuir Nia (vers. 4). Nia hatudu dalan ba sira, basá Nia rasik mak "dalan" (kf. Jo 14,6) ne'ebé lori ba moris nakonu. "Bibí sira" tuir Nia: "tuar" mak verbu ne'ebé hatudu atitude dixípulu nian, tuir iha dalan domin no saran an nian, halo Jezús sai referénsia fundamentál moris nian, adere ba Nia ho fuan tomak. "Bibí sira rona nia lian", basá sira hatene katak Jezús nia lian de'it mak lori sira, ho seguransa, ba hasoru moris definitivu.

Iha aikanoik daruak (kf. Jo 10,7-9), Jezús apresenta An nu'udar "odamatan". Iha-ne'e, Nia la'ós ona bibí-atan lejítimu ne'ebé liu husi odamatan, maibé Nia mak "odamatan". Ilas ne'e katak sá?

Ilas ne'e bele aplika ba líder sira ne'ebé hakarak iha asesu ba "luhan", no bele aplika ba "bibí sira". Kona-ba líder sira, signifika katak ema ida labele bá hasoru "bibí sira" se la iha mandatu husi Jezús, se Jezús la konvida nia; no signifika mós katak ema ida labele ba hasoru "bibí sira" se la iha sentimentu no atitude hanesan ho Jezús nian (la esplora "bibí sira" maibé fó moris ba sira).

Kona-ba "bibí sira", siginifika katak Jezús mak fatin ida mesak asesu nian atu "bibí sira" bele hetan du'ut matak ne'ebé haraik moris. "Liu husi odamatan" katak, liu husi Jezús siginifika adere ba Nia, tuir Nia, simu Ninia proposta sira. "Bibí sira" ne'ebé liu husi odamatan katak Jezús, sira tama iha rai liberdade nian (la iha dirijente sira ne'ebé esplora no na'ok), iha ne'ebá sira hetan "du'ut" matak (moris nakonu).

Ita-nia testu remata hodi afirma filafali kontraste entre Jezús no dirijente sira: líder relijiozu judaiku sira uza "bibí-luhan" atu satisfás sira-nia interese egoísta sira, hamamuk no esplora povu; maibé Jezús de'it mak buka atu ninia "bibí-luhan" hetan moris no moris nakonu.